

N:o 35.

Ank. till Riksd. kansli den 11 maj 1908, kl. 1 e. m.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, angående herr C. A. Lindhagens motioner n:is 212 och 260 om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vården af de till lappmarksbefolkningen upplåtna statsskogarne.

Uti motionen n:o 212 har herr Lindhagen hemställt,

»att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om en undersökning ur olika synpunkter rörande de till lappmarksbefolkningen donerade statsskogarnes vård och brukande samt förslag till lagstiftning och eventuellt äfven andra åtgärder för upprätthållande af dessa skogars vid afvittringen afsedda ändamål.

Motionerna.

Angående skälen till motionärens framställning tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

I motionen n:o 260 har motionären sammanfattat de synpunkter, som han ansett i främsta rummet böra göra sig gällande vid förutnämnda motions behandling, samt hemställt, att vid pröfningen af motionen n:o 212 måtte beaktas äfven de synpunkter han i den senare motionen n:o 260 utvecklat.

Denna senare motion är af följande lydelse.

Uti en inom Andra Kammararen vid årets riksdag väckt motion, n:o 212, har undertecknad påyrkat ett öfvervägande, om hvilka åtgärder

Bih. till Riksd. Prot. 1908. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 34 Häft. (N:o 35.) 1

kunde vidtagas för upprätthållande af de ändamål, till hvilka skogarne i lappmarkerna blifvit af staten donerade åt lappmarksbefolkningen. Till ytterligare utveckling af motiveringen till detta yrkande anser jag mig böra anföra följande.

Såsom framhållits, beslöto statsmakterna år 1873 att, med undantag för vissa områden, som afsattes för kronoparker, upplåta lappmarks-skogarne med äganderätt till hemman och nybyggen. Därvid gjordes dock som sagdt den begränsning, att skog till afsalu får tagas endast efter utsyning och ej mer än som kan med bevarande af skogens bestånd årligen afverkas. På detta sätt trodde man sig hafva vunnit å ena sidan »att bonden skulle af skogsbruket hafva en nödig befunnen biförtjänst, då hans jordbruk slår fel» och å andra sidan »att skogen ej skulle sköflas och bonden ej blifva prisgifven åt skogsköpare».

Det artade sig dock icke så, som man trodde. Genom att kronan afhände sig sin äganderätt afsade hon sig också makten att upprätthålla sina afsikter. Med otrolig snabbhet gick utvecklingen redan från första början åt motsatt håll. Bonden har helt och hållet blifvit prisgifven åt skogsköpare. Han äger vidare icke alls den tillämnade biförtjänsten af skogsbruket, då hans jordbruk slår fel. Ja, skogen har till och med trots utsyningstvånget kunnat i afsevärd omfattning sköflas, såsom närmare utvecklats i den förenämnda motionen.

I den mån skogsutdelningen eller den så kallade afvittringen fortgick från socken till socken förvärfvade nämligen skogsbolagen af bönderna för en ringa penning deras rätt till skogsutsyningen under vanligen femtio år. Man kan visserligen tycka, att en upplyst rättsskipning borde ej godkänt dylika förvärf, hvarigenom utsyningsrätten i strid med afvittringens ändamål gick ifrån jordens verkliga brukare. Men den svenska rättsskipningen har i dylika stycken alltid till det yttersta slagit vakt om det formella åskådningssättet. Förenämnda kontrakt förnyades ofta efter någon tid att gälla under femtio år från förnyandet. Särskildt efter antagandet af 1889 års lag, som inskränkte den medgifna upplåtelse tiden till tjugu år, skyndade man sig på många orter att, innan lagen från och med nästföljande år trädde i kraft, förlänga aftalen på längre tid än lagen medgaf. Sälunda uppläts exempelvis hösten 1889 allmänt af bönderna i Sorsele lappmarkssocken ånyo femtioårig rätt till utstämplingarna. Mycket vanligt var, att utstämplingsrättigheterna inköptes af bolagen på förhand, innan afvittringen ens påbörjats. Detta var ju ej något annat än ett äfventyrsaftal. Men administrationen lät äfven i dessa fall afvittringen gå i fullbordan, ehuru man visste, att ändamålet med densamma blef förfeladt.

Anledningarna till att de oerfarna bönderna på detta sätt råkade i fördärfvet äro påtagliga. Ovana att äga ett afsevärdt belopp kontanta penningar, blefvo de lätt frestade af anbuden. Man förstod ej heller hvad afvittringen innebar och ingen upplyste folket därom. Då därför bolagens lika skickliga som hänsynslösa ombud reste ikring och erbjödo bönderna kontanta medel, större än de någonsin innehafvt på en gång, kunde det ej gå mer än på ett sätt. Det var också endast mera undantagsvis, som någon by eller en enstaka hemmansdel inom byarne fingo behålla sin skog. Sålunda skonades en och annan mycket aflägsset belägen trakt, såsom var fallet med de invid Laiselfven i Arjepluogs socken ofvan odlingsgränsen belägna gårdarna, hvilka hafva kvar sin utstämplingsrätt. Belysande är, att dessa undantagsfall i öfrigt synas ofta berott på, att bonden af egen erfarenhet söderifrån eller beresta anförvantes insiktsfulla råd kunnat förmå sig att motstå anbuden, trots det att dessa i dylika fall plägade enträget upprepas.

Jämsides med de femtioåriga upplåtelseerna af utstämplingsrätten och än mer såsom en följd af dessa framträdde bolagens äganderättsförvärf af själfva hemmanen. Redan lättheten att sälja var här en kraftigt verkande orsak. Inom kort hade de olika bolagen ordnat en fullständig administration af öfver- och underordnade tjänstemän, stationerade i socknarne och de förnämsta byarne. Dessas uppdrag var att utnyttja alla möjligheter för att komma åt bondens hemman och hans skog; och på detta uppdrags rundliga fullgörande skulle de äfven själfva förtjäna sina sporrar. Därför trugades bönderna med oafslätliga köpeanbud. Särskildt höllo sig bolagens ombud framme, när en bonde veterligen befann sig i penningförlägenhet eller hemmansägaren afidit och skifte skulle äga rum mellan stärbhusdelägarne. Genom att bolagen ofta lämnade förskott i penningar och varor för kommande skogsarbete efter priser, som dikterades af bolagen, blefvo bönder också hemfallna åt bolagen såsom deras gäldenärer. Ett mycket verksamt medel var vidare att i tid och otid begära laga skifte. Ofta började en oskiftad bys exploatering för äganderättsförvärf med att bolaget inköpte exempelvis från en stärbhusdelägare någon liten del af ett hemman i byn. Därpå begärdes laga skifte med påföljd, att en hel del bönder utan motstånd sålde sina egendomar af fruktan för de i dessa trakter oerhörda skifteskostnaderna, till hvilkas bestridande de ej tilltrorde sig kunna skaffa medel särskildt när utstämplingsrätten afyttrats. Denna senare omständighet eller saknaden af utstämplingsrätt var för öfrigt den allmänna orsak, som mer än annat gynnade bolagsförvärfven. Genom upplåtelseerna af utstämplingsrätten voro nämligen

bönderna för ett halft sekel beröfvade stödet af skogen, då naturligtvis den ringa köpeskillingen, utbetald till förste upplåtaren, snart smalt bort redan i dennes hand. Under tiden måste bönderna dock betala skatterna och som sagdt äfven skifteskostnaderna för hela hemmanet, den värdefullaste delen eller skogsmarken däri inberäknad. På detta sätt inträffade det, att redan i början af år 1901 sågverksindustrien förvärfvat med äganderätt inom Norrbottens lappmark omkring 58 procent och inom Västerbottens lappmark inemot 40 procent af hemmantalet.

Under sådana förhållanden är det icke underligt, att ett stigande betryck och vid första missväxt verklig nöd skall uppkomma. De, som äga kvar utstämplingsrätten, hafva medel att reda sig i missväxtår och äfven utvägar att genom jordbrukets upphjälpande förekomma missväxt eller mildra följderna däraf samt öka afkastningen genom nyodlingar. Men de bönder, som sålt sin utstämpling, liksom bolagsarrendatorerna, sakna dessa medel och utvägar samt måste genom slit-samt arbete i skogarne till en numera ytterligt nedpressad aflöning söka skaffa sig de oundgängligaste kontanta medel. Det är till dessa kategorier af lappmarksbefolkningen, som ytterligare subventioner af allmänna medel alltjämt måste utgå, emedan en del rikt folk, bosatta i de större svenska städerna och i utlandet, ensamma såsom aktieägare eller lyckliga innehafvare af uppdrifna skogsköpeskillingar skumma grädden af kronans gåfva till lappmarksbefolkningen.

Hvar och en förstår, att ett undanröjande af dessa missförhållanden aldrig kan tillfredsställande ske utan genom undanröjandet af deras orsaker, nämligen bolagens jord- och skogsförvärf i dessa trakter. Att en sådan lösning i tidernas längd också skall med en naturlags makt tvinga sig fram på det ena eller andra sättet, därom kan man vara tämligen förvissad. I afvaktan på dessa utsikter är det dock statens plikt att under väntetiden bereda något slags skydd och rättvisa åt befolkningen samt i detta syfte tillse, att på de vägar, som redan nu stå till buds, lappmarksskogarne komma att åtminstone i någon mån tillgodose sitt afsedda ändamål.

I detta syfte synas exempelvis följande åtgärder kunna komma under öfvervägande.

1) *Totalförbud mot bolagsförvärf.*

Enligt lagen den 4 maj 1906 får, som bekant, bolag fortfarande förvärfva en stor del af bland annat de återstående bondeskogarne i lappmarkerna. Den så kallade lagstiftaren har motiverat detta endast såsom en ursäkt för att han genom nämnda lag motsatt sig att bolagen finge taga alltsammans. Det var ju, hette det, dock åtskilligt, som

»fortfarande stod trävaruindustrien till buds». En dylik undfallenhet gentemot 1873 års beslut och befolkningens välförstådda intresse är föga ägnad att ingifva några höga tankar om vår nuvarande författnings förmåga att tillvarataga landets bästa. Frågan om ett sådant totalförbud framfördes förra riksdagen och antogs af Andra Kammarerna. I år föreligger däremot ej något direkt yrkande därom. Man tröttnar till slut på alla fruktlösa försök.

I sammanhang härmed bör också öfvervägas, på hvad sätt må förekommas missbruk genom den ingalunda i sakens intresse bibehållna rätten för bolag att inköpa hemman på exekutiv auktion. Ett och annat dylikt missbruk uppgifves redan ha yppats. Äfven om detta ej än antagit någon afsevärdare utsträckning, kan det dock befaras, att i den mån tiden för utsyningsupplåtelseerna nalkas mot sitt slut många bolag kanske ej skola sky några medel för att åtkomma hemmanen, innan de åter få något värde i bondens hand.

Äfven rätten för enskilda skogsspekulanter att förvärfva jord i lappmarken bör tagas under öfvervägande. Den frågan beröres i en annan vid denna riksdag väckt motion.

2) *Ordinarie utsyningar.* Alldeles obestriddigt borde vara, att staten ej bör, utöfver hvad afvittringsstadgan bjuder, åt bolagsintressena det vill säga för främmande ändamål göra några som helst obehöfliga medgifvanden, som kunna vara till nackdel för befolkningens rätt till skogarna.

Sålunda borde så kallade förskottsutsyningar aldrig beviljas annat än till förmån för lappmarksbefolkningen. Men beviljas ändock dylika utsyningar för att understödja eller rädda ett bolags affärer, måste det ske på villkor, att befolkningen beredes annan arbetsförtjänst i stället för den, som förloras för de år, utsyningarne erhållas i förskott. Af intresse är, att domänstyrelsen uppställt just ett sådant villkor vid sin tillstyrkan under vissa förutsättningar af Nordiska trävarubolagets senaste begränsade framställning om en förskottsutsyning på sex år. En annan fråga är, om säkerhet för ett dylikt villkors fullgörande kan erhållas, eller om det öfver hufvud taget någonsin kommer att samvetsgrant utkrävas. Skall kontrollen öfverlämnas till vederbörande jägmästare eller annan administrativ myndighet, kommer ett bolag kanske att här liksom alltid finna vägar, på hvilka det kan med fördel draga sig ur spelet. Anmärkas bör till sist, att alla dispenser från 1873 års riksdagsbeslut, beviljade på administrativ väg med stöd af 1894 års administrativa skogsordning, måste anses såsom olagliga.

Riktigast vore emellertid att under skäligen betingelser förklara alla öfverlåtelse af utsyningrätter ogiltiga. De strida som sagdt helt och hållet mot afvittringsstadgarnas mening, och bonden har ej fått större rätt till skogen än som stadgan afsett och uttalat.

3) *Extra utsyningar af skogskapitalet.* Härom hänvisas till motive- ringen i motionen. Det måste med skäl kunna ifrågasättas, huruvida ej äfven dessa utsyningar äro i och för sig olagliga, och detta i än högre grad än förskottsutsyningar. I hvarje fall ingår ingen ovillkorlig rätt till sådana extra utsyningar i den förfoganderätt öfver skogen, som enligt afvittringsstadgan tillagts hemmansägaren eller hans rättsinne- hafvare. I den mån en sådan afverkning redan nu äger rum eller genom en blifvande lagstiftning i skogsvårdens intresse medgifves eller kanske rent af påbjudes, bör därför värdet af det afverkade, åtminstone i de fall att det eljest skulle tillfalla andra än lappmarksbefolkningen, afsättas till en särskild allmänningssfond till stöd för jordbruket å det hemman eller den trakt, där afverkning ägt rum.

Nordiska trävarubolaget anförde i sin första ansökan, att utsyningen å bolagets hemman under senare tider utgjort ej mer än 22,500 träd om året. Den af domänstyrelsen förebragta utredningen har emellertid klargjort, att från bolagets hemman under de senaste tio åren med vederbörande jägmästares begifvande utan kontroll genom extra utsy- ningar uttagits för år räknadt fem gånger större antal träd än det ofvan nämnda. Om en vanlig fattig stackare i obetydligaste omfattning gör sig skyldig till något dylikt, vet man nog hvad omdömet blir. När åter ett större affärsföretag och kronans tjänstemän planera dylika affärer i stor skala, betecknas det i värsta fall som ett öfverskridande af författningarnas andemening. Rätteligen borde ett sådant förfarande så beifras, att vederbörande bolag, i detta fall kanske främst förenämnda bolags företrädare i äganderätten, ålades återställa till statsverket och befolkningen hvad det obehörigen tillskansat sig samt vederbörande tjänstemän åtalades för tjänsteförseelse.

En allmän undersökning af dessa missbruk är tydligen särdeles påkallad och tillika erfordras uppenbarligen uttryckliga stadganden, som reglera lappmarksskogarnas användning icke blott ur forstlig utan jämväl ur social synpunkt.

4) *Rättvis fördelning af utskylderna.* Ett af lappmarksbönderna särdeles öfverklagadt förhållande är, att de ensamma skola betala alla utskylder för hela hemmanet, under det bolaget, hvilket såsom inne- hafvare af utstämplingsrätten uppbär hemmanets största afkastning, är befriadt från utskylderna. I synnerhet är vägtungan orimligt tryckande

på många ställen. Hvad detta ännu länge kan betyda för bönderna inses lätt, då man besinnar, att såsom ofvan angifvits exempelvis Sorselebönderna få igen sina utstämplingsrättigheter först år 1939. Huru skall en själfständig jordbrukande befolkning kunna hålla ut så länge i dessa trakter? Den strypes naturligtvis till döds, om ej snar hjälp bringas från statsmakterna. »Naturligtvis går det bakut med bönderna», yttrade också en bolagsfaktor i Sorsele till mig. På min fråga, hvad som vore att göra, svarade han endast, att däröfver hade han ej reflekterat. Ett skyndsamt påbud, som lägger större delen af utskylderna för lappmarkshemmanen på innehafvaren af utstämplingsrätten, är en af de angelägnaste och tillika mest rättmätiga åtgärderna.

Enahanda lindring borde skäligen tillkomma bolagens betungade arrendatorer. Den nu framlagda arrendelagen för Norrland går i stället en motsatt väg. Till skillnad från förra årets regeringsförslag förordas nu, att arrendatorerna skola vidkännas äfven den ökning i skatt, som under arrendetiden kan för dem oväntadt uppkomma genom förhöjning i skogsfastigheternas taxeringsvärden.

5) *Skiftesförhållandena.* Såsom förut framhållits, har skiftesväsendet i olika afseenden verksamt bidragit till, att lappmarksskogarna och deras afkastning frångått folket.

Sålunda borde det ej vara tillåtet, att obegränsadt skiftesvitsord får utföras af ägaren till en så liten hemmansdel, att därå ej skulle kunna idkas själfständigt jordbruk, och ej heller af sådan delägare, hvilken, utan att själf vara jordbrukare, önskar åstadkomma ett skifte i syften, som äro för jordbruket främmande. Detta anmärktes redan af Norrlands-kommittén, men kommer säkerligen aldrig att beaktas, då det ej berör juridiska eller tekniska frågor.

Särdeles upprörande är det förhållande, att lappmarksbönder, som äro beröfvade sin utstämplingsrätt, skola, som ofvan erinrats, vidkännas hela skifteskostnaden. Detta bör, om något, gäldas af skogsafkastningen. Det måste därför ofördröjligen stadgas, att när denna senare uppbäres af annan än bonden, skall skogsafkastningens innehafvare ensam eller till väsentlig del vidkännas dessa extra ordinarie utgifter, såvida ej statsverket vill träda emellan.

Missförhållandet med de stora greppen i skogskapitalet, som uttagandet af skogslikviderna vid laga skiften utgör, har förut berörts. Detta sker icke blott i strid med de för lappmarken gällande skogsvårdsföreskrifter, utan åsidosätter också skogarnas tillämnade sociala uppgift. Uti en förra året i Andra Kammaren väckt motion (n:o 170) yrkades därför, jämte ändrade bestämmelser i allmänhet om ståndskogs-

likvider vid laga skiften och hemmansklyfningar, tillika, att dylika likvider i lappmarkerna, som hitintills ägt rum eller till äfventyrs ej kunna framdeles undgås, måtte ordnas på angifvet sätt till fördel för bönderna, åt hvilka skogen blifvit gifven. Detta angifna sätt var, att dessa likvider böra rättvisligen tillfalla jordägaren, åtminstone i den mån de ej fördelas såsom ordinarie utstämpling. Dessa likviders afsättande till allmänningssfonder har förut jämväl ifrågasatts. Uti den af berörda motion föranledda riksdagsskrifvelseskläm uteslöts emellertid all antydan på frågans sociala innebörd. Den kommitté, som för närvarande sysslar med omarbetning af skiftesstadgan och jämväl fått nämnda riksdagskrifvelse till sig öfverlämnad, läser icke heller, enligt hvad blifvit uppläst, komma att befatta sig med ifrågavarande sida af saken.

I nära sammanhang med skiftesväsendet står angelägenheten att bilda, utom skogsmedelsfonder, jämväl sockenallmänningar, hvarigenom skogen bevaras åt befolkningen. Dylika allmänningar kommo ej till stånd i Västerbottens lappmarker, ehuru fråga därom väcktes vid afvittringens början. Bolagen läto nämligen genom utskickade förmå bönderna att motsätta sig saken. Man intalade dem, att de skulle få för små hemskiften, gå miste om sin betesrätt eller drabbas af ansvar för ett beslut därom, enär de redan sålt utstämplingsrätten till bolagen o. s. v. Med dylikt tal fördes bönderna bakom ljuset. Regeringen förstod ej heller, att den hade både rätt och plikt att helt enkelt dekretera saken. Först på sista tiden kom man underfund därmed.

Norrlandskommittén fäste uppmärksamhet på angelägenheten af sockenallmänningars bildande, men kommittén tilltrorde sig ej att ens i motiven göra ett uttalande om, att den yttersta utvägen för att nå detta mål obestriddligen vore expropriation. Det må omnämnas, att i Baden i Tyskland bildades efter 1848 års revolution för hvarje socken en skogsallmänning genom utbrytning af mark från skogarne, som ägdes af stora jordägare, och detta skedde i viss mån genom expropriation.

6) *Särskildt skogsbeskattning.* Då, som sagdt, den behållna afkastningen af skogen går bort från lappmarkerna i stället för att, såsom meningen varit, stanna inom desamma, utgör detta en talande anledning till ett öfvervägande, om ej en extra beskattning af denna inkomst, när den går i främmande händer, borde kunna äga rum. De medel, som härigenom inflöte, borde då afsättas till allmänningssfonder, hvilkas afkastning finge användas till understöd för jordens odlande, till hjälp vid missväxt o. s. v.

Med de antydda åtgärderna har, som sagdt, endast exempelvis riktats uppmärksamhet på några utvägar, som redan under nuvarande förhållanden kunna ifrågasättas för att upprätthålla lappmarksskogarnas vid afvittringen afsedda ändamål. Det bör anmärkas, att de vid denna riksdag framförda förslagen om en arrende- och en häfdelag för norrländsk bolagsjord äfven ha sin betydelse för de lappländska skogstrakternas utnyttjande i befolkningens intresse för jordbruksändamål. Förbättrade kommunikationer äro också ett särdeles viktigt villkor för att befolkningen skall kunna draga nytta af de smulor från det stora arvet, som man kan rädda åt densamma.»

Utskottet finner gifvetvis hvad i motionerna anförts vara värdt synnerligt beaktande. Utskottet instämmer till fullo i motionärens önskningsar, att allt hvad göras kan bör ske för att skydda lappmarksbefolkningen gentemot följderna af en för skogarnas bestånd menlig skogsvård och för att skogarne där må varda i möjligaste mån behållna att tjäna till gagn för befolkningen i lappmarkerna.

*Utskottets
yttrande.*

Men då utskottet har att bedöma, dels hvilka utvägar som för det närvarande kunde för ändamålet användas och dels lämpligheten i öfrigt att just *nu* aflåta en skrifvelse af föreslaget innehåll till Kungl. Maj:t, har utskottet stannat i större tveksamhet.

Bland de utvägar, som på det mest verksamma sätt skulle bidra till önskemålet, utgåra utan tvifvel, såsom motionären också påpekat, förbud för bolag, som idka sågverksdrift, eller för skogsspekulanter att förvärfva jord inom lappmarkssocknarne. Men motionären yttrar själf i fråga härom (sid. 4 i motionen n:o 160) att frågan om ett sådant totalförbud framfördes förra riksdagen och antogs af Andra Kammaren, men afslogs af den Första, hvadan motionären i år ej velat framkomma med något direkt yrkande härom: Rörande rätten för *enskilda skogsspekulanter* att förvärfva jord i lappmarken, anför motionären, att denna fråga beröres i en annan vid denna riksdag väckt motion.

En annan verksam utväg för ändamålet skulle utan tvifvel också förefinnas i den af motionären mera i förbigående antydda utsträckningen af *expropriationsrätten* att användas till återförvärf af egendom eller afverkningsrättigheter som till skada för det allmänna och lappmarksbefolkningens bästa innehades af skogsafverkande bolag eller enskilde.

Rörande båda dessa utvägar, hvilka såsom redan är berördt, motionären själf ej vid årets riksdag tilltrött sig böra upptaga till genomförande, är utskottet också af den tanke, att, med hänsyn till den ringa utsikten att för närvarande vinna Riksdagens anslutning till de-

samma, utskottet saknar anledning att för sin del nu göra framställning om åtgärder i berörda riktning, äfven om Andra Kammarens bifall därtill skulle kunna vinnas.

Såsom bekant torde vara är enligt kungl. förordnande en kommitté i verksamhet, som har till uppgift

»att verkställa utredning angående de åtgärder, som kunna och böra vidtagas för att åstadkomma en rätt vård af kronans och de under skogsstatens tillsyn ställda skogarne i Norrland och Dalarne och att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, till hvilka den verkställda utredningen kan föranleda.»

Vid oförmälade af denna kommitté och de resultat, som kunna väntas af dess arbete, har motionären framhållit, att den skulle vara tillkommen på initiativ af bolagen, att densamma icke skulle komma att tillräckligt beakta den *sociala* sidan af skogsvårdsfrågan, utan att den, för att begagna motionärens uttryck, skulle se med det ena ögat och blunda med det andra. Äfven om motionärens fruktan i angifna afseende skulle hafva något fog för sig, så synes det likväl utskottet uppenbart, att den ifrågavarande kommittén ej kan undgå att ägna sin allvarliga uppmärksamhet däråt, i hvad mån de i lappmarkerna förekommande *utsyningar af skadad skog*, och så kallade *förskottsutsyningar* äro berättigade och med en rationell skogsvård och *uthållighetsbruk* af skogen förenliga. Utskottet har dess större anledning till denna förmodan, som domänstyrelsen påtagligen mycket kraftigt motsatt sig nordiska trävarubolagets första af motionären omnämnda framställning om förskottsutsyning.

Men äfven inom en annan af Kungl. Maj:t förordnad och nu i arbete varande kommitté äro frågorna om skogsvården inom lappmarkerna föremål för särskild uppmärksamhet, nämligen inom den så kallade skifteskommittén. Denna kommitté har, enligt hvad utskottet inhämtat, särskildt sysselsatt sig med frågan om förändrad lagstiftning rörande så kallade ståndskogslikvider vid laga skiften. Sedan Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 23 april 1907 framhållit, hurusom de i skogsförnödenheter utgående skogslikvider vid laga skiften och hemmansklyfningar ofta vore ägnade att verka skogssköflande samt ej sällan komme i beständ strid med 1 § i 1903 års lag angående vård af enskildes skogar och 8 § i 1873 års afvittringsstadga för lappmarkerna och att det ur dessa och andra synpunkter vore ur såväl skogsekonomisk som *social* synpunkt af vikt att söka snart råda bot härå, så har skifteskommittén erhållit anmodan att omedelbart taga under behandling omförmälda frågor utan afvaktan på skiftesstadgans omarbetning i öfrigt. Utskottet har sig bekant, att i följd häraf skifteskommittén komme att inom kort till Kungl. Maj:t

afgifva ett utförligt motiveradt förslag till lagändring. Enligt hvad utskottet därjämte tillförlitligt inhämtat, har samma kommitté äfven haft under öfverläggning frågan om inskränkning i skiftesvitsordet beträffande hemman tillhörig skogsmark i syfte att denna må kunna bibehållas oskiftad till hinder för obehörig spekulation och till gagn för bättre skogsvård. Äfven frågan om eventuellt bidrag af statsmedel till understöd för skifteslag, som genom laga skiften blefve orimligt betungade i följd af stora skifteskostnader, lär kommittén haft under öfvervägande.

Under förutsättning, att lagstiftningen tillser, att principen om utställighetsbruk af skogen kommer att iakttagas, synes den genom lagen af den 24 juli 1903 gjorda inskränningen i tiden för upplåtelsen af afverkningsrätt till fem år böra för framtiden kunna förväntas innebära väsentligt ökad trygghet mot skogens sköflande genom öfverafverkning. Enligt hvad från skifteskommittén upplysts, äro de afverkningsrättigheter, som sträcka sig mer än 10 år framåt, inom lappmarkerna synnerligen talrika hvadan effekten af den ändrade lagstiftningen icke alltför länge bör låta vänta på sig.

Beträffande den af motionären särskildt påpekade frågan om en rättvis fördelning af utskylderna tillåter sig utskottet fästa uppmärksamhet vid Kungl. Maj:ts proposition n:o 112 till innevarande års Riksdag med förslag till lag om skogsaccis. Ur denna kungl. proposition vill utskottet anföra hvad departementschefen bland annat yttrat:

»Frågan om beskattning af skog innefattar utan tvifvel ett af de allra mest svårlösta problemen inom hela vårt beskattningsväsende. Det är allmänt och utan förbehåll erkänt, att den lösning, som frågan erhållit i nu gällande skattelagstiftning, icke är tillfredsställande. Anmärkningarna däremot hafva företrädesvis framställts från två olika synpunkter. Å ena sidan har det framhållits, att med den nuvarande anordningen inkomst af skogsbruk icke blifver till sitt fulla belopp underkastad beskattning, och å den andra sidan har det, med afseende på den kommunala beskattningen, gjorts gällande, att skatten icke eller till en alltför ringa del kommer den kommun till godo, där skogen afverkats.

Vårt beskattningssystem kan anses förutsätta en hvarje år gifven inkomst, och beskattningen efter taxeringsvärde söker i denna form träffa en antagen genomsnittlig årsinkomst. Skogen gifver emellertid icke någon inkomst, som årligen kan falla i ägarens hand, utan inkomsten uttages endast med långa mellanrum. Under skogens uppväxttid skulle ägaren således få erlægga skatt för en inkomst, som

faktiskt icke influtit. Det kan då icke förvåna, att den tillväxande skogens värde icke till sitt fulla belopp upptagits vid taxeringsvärdets bestämmande, likasom det ofta skulle öfverstiga ägarens förmåga, om han nödgades betala skatt under skogens uppväxttid för tillväxtens hela värde. I verkligheten har därför den tillväxande skogen i allmänhet endast delvis och ofta nog icke alls inräknats i taxeringsvärdet. Då skogen sedermera en gång afverkats, har hela den samlade inkomsten af skogen dock måst anses vara beskattad genom den år för år erlagda fastighetsskatten.

Med de af mig nyss antydda förhållanden, som i talrika fall äro rådande med afseende på dispositionen af skogsafkastningen, syftar jag på det särskildt i de norra länen vanliga fallet, att skogsafverkningsrätten icke behållits i fastighetsägarens hand, utan för oftast lång tid upplåtits till annan, i regel till sågverksbolag. Till den omständigheten, att afverkningsrätt till en fastighets skog är upplåten till en annan, skall lagligen icke tagas någon hänsyn vid bestämmandet af fastighetens taxeringsvärde. I detta värde skall inbegripas äfven den med afverkningsrätt frånskilda skogen, så att skatt äfven för sådan skog skall erläggas af fastighetens ägare. Det är tydligt, att en dylik skattskyldighet, om den verkliga utkräfdes, skulle i många fall blifva alldeles ruinerande. Följden häraf har blifvit, att, då ägaren förlorat dispositionsrätten till skogen, man billigtvis ansett sig i allmänhet böra taga endast ringa hänsyn till skogens värde vid fastighetens taxering.

I fastighetsskattens form har således icke någon effektiv beskattning af skogsinkomsten ägt rum.»

Af hvad sålunda af Kungl. Maj:t uttalats framgår, *att vid hemmans taxering föga hänsyn tagits till värdet af afverkad skog, i synnerhet där skogsafverkningen varit till annan upplåten.*

I första kapitlet af nu berörda lagförslag framgår vidare, att den föreslagna skogsaccisen skall erläggas till den kommun, där skogen är belägen, och att till kommunen inflytande skogsaccismedel skola användas dels till täckande med viss begränsning af kommunens årliga utgifter och dels i öfrigt till bildande af en skogsaccisfond.

Den föreslagna beskattningsåtgärden är uppenbarligen afsedd och ägnad att åstadkomma en rättvisare fördelning af utskylderna ej minst inom lappmarkskommunerna.

Vidkommande till sist hvad motionären anført rörande de ytterst betungande utgifterna för vägars anläggning och underhåll inom lappmarkerna, erinrar utskottet därom, att denna fråga är så att säga

aktuell ej blott för lappmarken utan äfven för en stor del af landet i öfrigt och att således något påpekande däraf beträffande särskildt lappmarkerna ej torde i detta sammanhang anses behöfligt.

Genom hvad utskottet här ofvan anført, tror sig utskottet hafva påvisat, att en väsentlig del af de åtgärder, som *för närvarande* kunna ifrågakomma för främjande af det i motionerna angifna syfte redan under en eller annan form äro föremål för pröfning och bedömande.

Vid sådant förhållande anser sig utskottet, under upprepande af sin uppfattning om det synnerligen behjärtansvärda i motionernas syfte, böra hemställa,

att herr Lindhagens ifrågavarande motioner n:is 212 och 260 icke må af Andra Kammaren bifallas.

På utskottets vägnar:

ERIK MARTIN.

Herr Söderbergh har begärt få antecknadt att han icke deltagit i frågans behandling inom utskottet.
